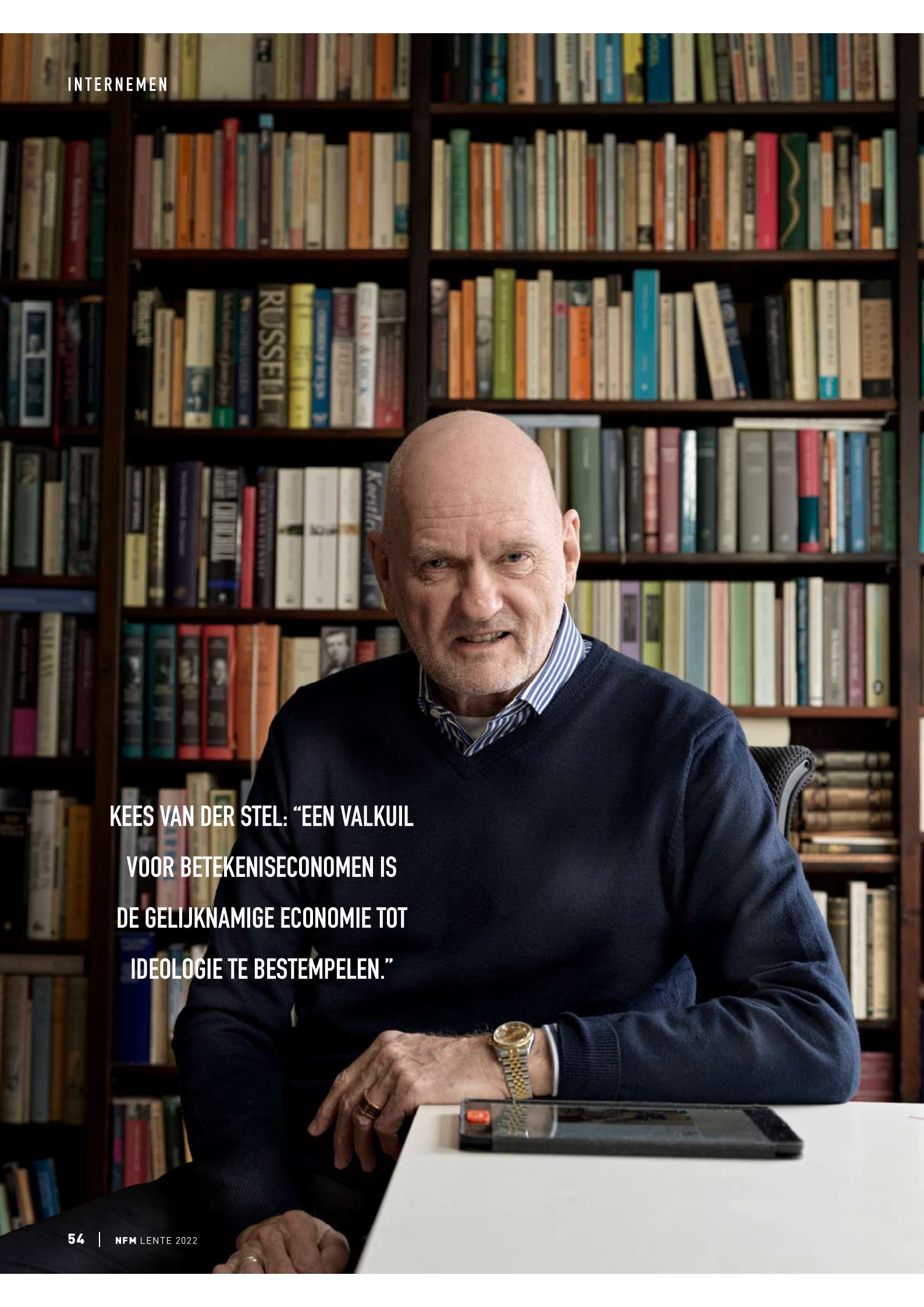




KEES VAN DER STEL: "EEN VALKUIL
VOOR BETEKENISECONOMEN IS
DE GELIJKNAMIGE ECONOMIE TOT
IDEOLOGIE TE BESTEMPELEN."

– E S S A Y –

Van jaloezie en hebzucht naar liefde en broederschap

Deze bijdrage is een reflectie op de Openbare Les van Kees Klomp over de Betekeniseconomie die hij in november 2021 gaf ter gelegenheid van zijn inauguratie als lector.

TEKST KEES VAN DER STEL | BEELD PAUL DE GRAAFF

Klomp positioneert de Betekeniseconomie als existentiële economie en neemt daarin ecologie als uitgangspunt. Dit is een ware paradigmashift, omdat we onze samenleving met een compleet nieuwe economische lens zullen bekijken. Om deze op ecologie gebaseerde economie te laten slagen is een parallelle paradigmashift in bewustzijn nodig.

Frederic Laloux, auteur van *Reinventing Organizations* (2014) schrijft hierover: 'Het is waarschijnlijk geen overdrijving, maar een trieste realiteit, dat het voortbestaan van veel soorten, ecosystemen en mogelijk de hele mensheid afhangt van ons vermogen om te komen tot hogere vormen van bewustzijn en van daaruit op nieuwe manieren samen te werken teneinde onze relatie met de wereld en de schade die we hebben veroorzaakt, te helen.'

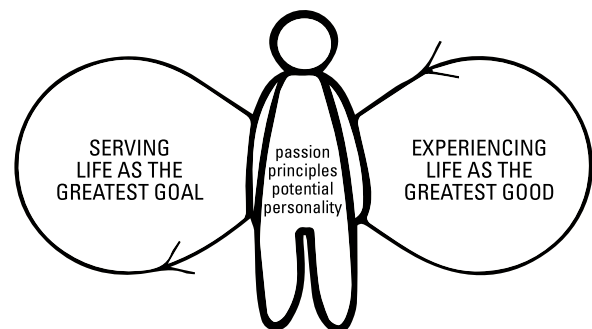
Met impact gestalte geven aan de Betekeniseconomie is pas mogelijk als mensen gevoelsmatig overtuigd zijn van de toegevoegde waarde ervan. Ik zie een bottleneck voor het snel van de grond komen van deze economie, omdat verreweg de meeste mensen nog handelen vanuit het Ego en vanuit neo-liberaal denken en economisch gezien het kapitalisme met haar winstmaximalisatie en groeidogma de boventoon voert. In die context dragen existentiële crises een dringende 'boodschap' in zich, te weten om ons bewust te worden van de

noodzaak te komen tot een herstel van de ecologie. Bewustzijnsontwikkeling is dan ook cruciaal.

HART EN REIKWIJDTE

(Bewerkt) citaat van Kees Klomp: 'Bij de Betekeniseconomie draait het om het besef van 'het' leven als het grootste goed (rechtervleugel). We ervaren verbinding met de energie van 'het' leven als we vanuit ons hart contact maken met – en ons onderdeel voelen van – het grotere geheel. Als deze verbinding wordt ervaren, wordt het de natuurlijkste zaak van

Het hart en de reikwijdte van de Betekeniseconomie.



de wereld om 'ons' leven te wijden aan het dienen van 'het' leven. Dat is het hoogste doel – bedoeling – van 'ons' leven en als we dit demonstreren door middel van liefdevol en geëngageerd gedrag in het algemeen, alsmede in ons economisch handelen ervaren we betekenis (linkervleugel).'

De meeste mensen lijken de verbinding met 'het' leven kwijt te zijn en daarmee mogen we gerust stellen dat de Betekeniseconomie voor hen een ver van mijn bed show is. Het neoliberale discours en de confessionele invloed daarop zijn diep verankerd in de maatschappij. In de hele wereld is sprake van arbeidsslavernij en onderdrukking op grote schaal. En het denken in doelmatigheid, centralisatie en hiërarchie is nog zwaar in de mensheid verankerd. Zonder overdrijving kunnen we rustig spreken van een sociale ontwrichting op wereldschaal. Dit is cynisch en zorgwekkend tegelijkertijd, met name omdat de meeste mensen zich er niet van bewust zijn en 'zij' daardoor de ontwrichting in stand houden en er zelfs aan meewerken.

WERELDBEELDEN

Het vigerende – ik gerichte – wereldbeeld is samen te vatten als 'De wereld is vol van leefbare opties en talrijke alternatieven' en heeft als belangrijkste kenmerk individualiteit met een strategie die is gebaseerd op een sterk calculerend vermogen en het streven naar succes en materialisme als drivers. De centrale vraag is: 'Wat is goed voor mij op korte termijn?'

De grootste bezwaren zijn denken in schaarste en tekort en het dogma van de economische groei. Alles komt uit het hoofd en er is geen verbinding met het hart. Jaloezie en hebzucht, alsmede corruptie en misbruik zijn in dit wereldbeeld nooit ver weg. Voorbeelden zijn de parallelle financiële economie, cryptocurrency, neoliberale politiek en het Angelsaksische bestuursmodel.

Het – wij gerichte – wereldbeeld in de Betekeniseconomie is samen te vatten als: 'Het herinneren en herstellen van de verbinding met de totale aarde, met je broeders en zusters, alsmede met de natuur als levende entiteit' en heeft als voornaamste kenmerk een holistische leefsysteem, waarin mensen leven, samenwerken en handelen vanuit vertrouwen, moraliteit en overvloed. De centrale vraag is: 'Wat is goed voor de samenleving en de ecologie op lange termijn?' De motivatie wordt bepaald door het vooruitzicht van collectieve heilheid, met het ecologisch floreren als driver en wederkerigheid, broederschap en liefde als dominante waarden.

Voorbeelden zijn het groeiende verlangen van een aantal mensen te komen tot meer (hart)verbinding, een toekomstbestendig leefklimaat en socialere samenlevingsvormen.

Het neerzetten van de Betekeniseconomie vergt een lange doorlooptijd. Het huidige wereldbeeld kan het toekomstige niet 'zien'. Er ligt een gapend gat tussen de bewustzijnsniveaus van de twee wereldbeelden en het overbruggen daar-

van op individueel niveau is al geen sinecure, laat staan op collectief niveau. De weerstand en de polarisatie vanuit de omgeving belemmeren deze overbrugging. Men dient de verworvenheden in de huidige economie los te laten om het ongewisse in de Betekeniseconomie te kunnen omarmen.

De Betekeniseconomie afdwingen of opleggen is een heilloze weg. Betrokkenheid van velen en inclusie dienen geen loze kreten te zijn en er dient een intrinsieke ontwikkelingsbehoefte van individuele mensen aan ten grondslag te liggen.

Laloux: 'Groeien naar een nieuwe vorm van bewustzijn is altijd een zeer persoonlijk, uniek en enigszins mysterieus proces. Je kunt het aan niemand opdringen. Wat we wel kunnen doen, is omgevingen scheppen die bevorderlijk zijn voor een groei naar latere stadia.'

Naast bewustzijnsontwikkeling vergt de transitie naar de Betekeniseconomie een overtuigend communicatieplan. De communicatie op zich dient geweldloos en verbindend te zijn, vrij van Ego-belang, waaronder (voor)oordelen. 'De ander' is het beste gediend met een ruimte biedende communicatiestijl. Het stellen van open vragen en het empathisch luisteren naar de antwoorden zijn cruciaal om die verbinding te waarborgen. Met stroop vang je nou eenmaal meer en gemakkelijker vliegen dan met een vliegenmepper.

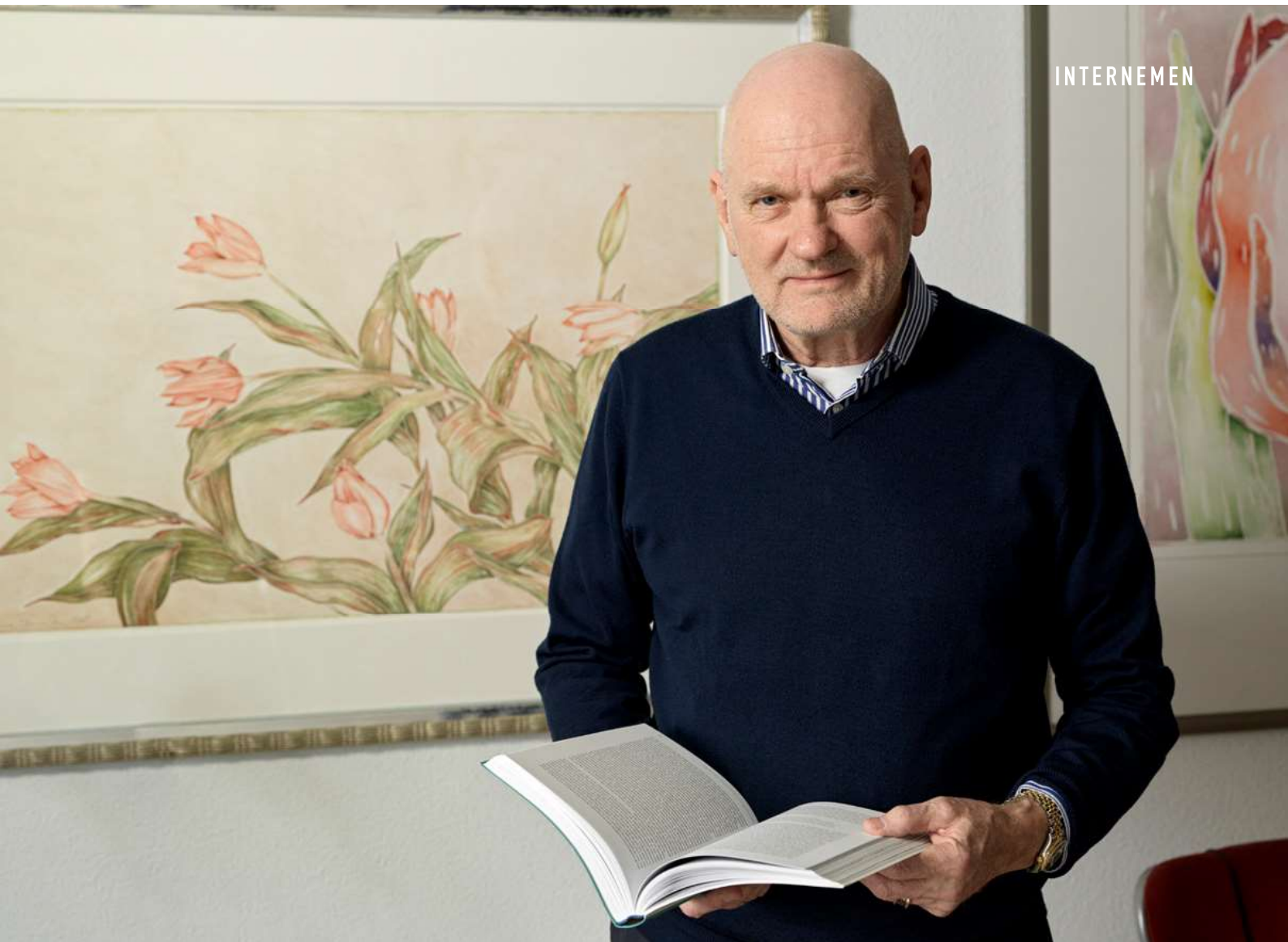
Moreel gaat het om welwillende waarheid, te weten zodanig communiceren en feedback geven dat de ander er beter van wordt en kan groeien.

ANDERE KIJK OP GROEI

Laloux: 'Economisch gezien loopt een model van almaar meer groei met beperkte hulpbronnen absoluut vast.'

In de Betekeniseconomie krijgt het begrip groei een andere betekenis dan in de Markteconomie en zal een begrip als 'maatschappelijk dividend' aan terrein winnen. Dat is waar zij voor staat en waar werkelijke vooruitgang mee gediend is. Het zijn 'andere' groeifactoren dan groei in omzet en winst die het bestaansrecht en de kernwaarden van deze economie stutten, zoals:

- *Verbinding* – Hierin staat de mens centraal. Er is respect voor de opvattingen in het huidige wereldbeeld en voor hetgeen er is en nog wordt bereikt in de huidige economie. En er is verbindend leiderschap vanuit het hart en authenticiteit, hetgeen een sterk gemitigeerd Ego-belang met zich brengt. Moreel gaat het om Geweldloosheid, met als belangrijkste kenmerk uit het (voor)oordeel te blijven.
- *Aandacht voor ecologie* – Het ecologisch rendement staat voorop, hetgeen bereikt dient te worden door het herstel van o.a. de biodiversiteit.
- *Samen* – Deze groeifactor is cruciaal en staat voor elkaar aanvullen, elkaar vertrouwen, op elkaar kunnen bouwen, samenwerken, alsmede elkaar de ruimte geven om te zijn wie je bent. Andere groeifactoren zijn: kwaliteit, creativiteit, inclusiviteit, floreren, leren en experimenteren.



- *Houvast in bewustzijn* omvat alles – Dit houvast is te bereiken door te werken aan, en je bewust te zijn of te worden van, je eigen waarden en hoe die zich verhouden tot de waarden die de Betekeniseconomie dragen, zoals dienstbaarheid, moreel besef, bewust leiderschap, verantwoordelijkheid, transparantie en ruimte.

BEWUST LEIDERSCHAP

In het boek *Conscious Leadership* (2020) introduceren de auteurs Mackey, McIntosh en Phipps een aantal highlights in hun visie op bewust leiderschap, te weten:

- *Visie en deugdzaamheid* - Bewuste leiders stellen een doel voorop, niet alleen geleid door winst, maar ook door een visie op de waarde die ze kunnen bijdragen aan de wereld. Ze leiden met liefde en behandelen zaken niet als moordende concurrentie, maar als een kans om mensen en gemeenschappen te dienen en te verheffen. En ze streven ernaar om altijd integer te handelen en houden zich aan de hoogste normen om het vertrouwen te winnen van degenen die ze leiden en die ze dienen.
- *Mindset & Strategie* - Bewuste leiders zijn vastbesloten om win-win-win-oplossingen te vinden voor elke uitdaging. Ze innoveren en creëren waarde, en bouwen culturen om

zich heen die de creatieve geest koesteren en bevrijden. Ze worden niet verblind door kortetermijndenken; ze denken op lange termijn na over de impact van hun acties en keuzes.

- *Mensen en cultuur* - Bewuste leiders zijn gevoelig voor de cultuur om hen heen en werken eraan om het team voortdurend te ontwikkelen. Ze erkennen hoe belangrijk het is om regelmatig te revitaliseren – het vernieuwen van hun eigen fysieke, mentale, emotionele en spirituele energie. En ze hebben de toewijding om voortdurend te leren en te groeien, zowel persoonlijk als professioneel.

Hun visie op bewust leiderschap sluit daarmee naadloos aan op het leiderschap dat nodig is in de Betekeniseconomie.

Zij ronden hun introductie af met: ‘Wanneer leiders bewuster worden, worden de organisaties die ze leiden bewuster, waardoor een steeds groter wordende cirkel van doelgerichte culturen en gemeenschappen ontstaat.’

ZELFONTPLOOING

Zelfontplooiing heeft te maken met ontwikkeling van je talenten, verbreding van je scope en wereldbeeld, alsmede uit het leven halen wat er voor jou inzigt. Daarmee dient zelfontplooiing een emancipatoir doel. Om er zeker van te zijn dat

de Betekeniseconomie van de grond komt is daaraan werken dé behoefte en dé noodzaak voor de komende decennia.

De trekkers van deze economie dienen zelfbewust, stevig geaard en wakker in hun schoenen te staan om in het oog van de orkaan van polarisatie en weerstand overeind te blijven.

Gaat het bij persoonlijke ontwikkeling om de ontplooiing van de persoonlijkheid naar volle wasdom, dan gaat het bij bewustzijnsontwikkeling om het 'door-ontwikkelen' van jezelf op diepere, meer intuïtieve, lagen en het stretchen van je emotionele- en spirituele intelligentie, alsmede om te leren te 'Zien met het hart'. Op die diepere lagen spelen ondersteunende en belemmerende elementen een rol, zoals je diepste overtuigingen en je schaduwkanten, evenwel ook wijsheid, onverstoorbaarheid, innerlijk leiderschap en spiritualiteit.

Samengevat is de doelstelling een traject te gaan dat leidt naar heelheid en de bewuste, vrije en spelende mens (homo ludens). Dat opent de deur naar de Betekeniseconomie.

KWALITEITEN EN HOUDINGEN

Om in het oog van de orkaan te kunnen staan is het noodzakelijk te leren een neutrale positie in te nemen. Dit houdt in de dingen kunnen waarnemen en te laten voor wat ze zijn, zonder ze op voorhand te labelen als positief of negatief. Het ontwikkelen van deze positie is een moeilijke en tijdrovende inspanning, doch is fundamenteel om in het hart te komen. Het brein en je guts oordelen. Het hart introduceert de derde mogelijkheid, te weten een neutrale keuze. Je wordt geraakt, maar niet gekwetst. Het blijft niet hangen.

Om neutraliteit te stimuleren en te demonstreren staat een reeks kwaliteiten en gedragshoudingen ter beschikking. In het kader van de transitie naar de betekeniseconomie beperk ik mij tot het noemen van de drie belangrijkste:

- Als eerste kwaliteit noem ik impeccability (onberispelijkheid), een kwaliteit die inhoudelijk betekent maximale kwaliteit neerzetten binnen het kader van je mogelijkheden. Als gedragshouding vraagt het moed om op te treden met maximale kwaliteit.
- Een tweede kwaliteit is innerlijke ecologie met de daaraan gekoppelde gedragshouding geduld. Elk gedrag dient gebaseerd te zijn op respect voor de materiële fysieke ecologie, respect voor je systeem en het tempo op je ontwikkelingsweg. Materiële- en persoonlijke verandering vergt tijd. Onze huidige materiële werkelijkheid is het resultaat van vroegere verbeelding. Hier is geduld over gegaan. Hoe ongeduldiger je bent, hoe meer je de realisatie van de nodige veranderingen dwarsboomt.
- De derde kwaliteit is feedback. Het is een uitnodiging aan de ander om te blijven leren door zelf open te blijven staan voor en te leren uit feedback. De maximale feedback helpt de gedragshouding helderheid te ontwikkelen. Helderheid is zich voortdurend bewust dat het leven een balans is. Het is een kwestie van de juiste gewichten vinden.

KEES VAN DER STEL

Kees van der Stel heeft als Executive Mentor in Bewustzijnsontwikkeling een missie om mensen in hun ontwikkelingsproces te begeleiden naar wat hen na aan het hart ligt met als gevolg dat mensen meer bevologenheid als leidraad in hun leven toelaten.

Na een langjarige carrière in het bedrijfsleven op directieniveau maakte Van der Stel een innerlijke levensreis van het financieel-economische terrein naar het terrein van coaching en bewustzijnsontwikkeling.

Mentoring is zijn tweede natuur geworden: zijn manier van werken bestaat uit het bieden van veiligheid en vertrouwen, een luisterend oor, spontaniteit, gevoel voor humor en medemenselijkheid. 'Zien met het hart' noemt hij dat.

Van der Stel is financieel-economisch en actuariel geschoold en heeft een universitaire mastertitel in marketing. Sinds 2005 volgt hij studies in coaching en bewustzijnsontwikkeling.

Meer informatie: www.keesvanderstel.nl.

BREED DRAAGVLAK

In een gesprek met Klomp vroeg ik hem hoeveel procent van de huidige economie er nog in zijn eigen systeem zit. Zijn antwoord was: 'Meer dan vijftig procent' en mijn antwoord is niet anders. De verankering van de huidige economie ligt diep in ons besloten. Wil de mensheid naar een ecologisch ingerichte economie groeien, is het nodig dat zij zelf ook ecologisch transformeert, oftewel de externe ecologie dient een weerspiegeling te zijn van de innerlijke ecologie.

Het is dramatisch transformeren en bewust worden of einde oefening. Daarom is het zaak een breed draagvlak voor de transformatie te creëren. Een valkuil voor betekeniseconomen is de gelijknamige economie tot ideologie te bestempelen. Net als de huidige economie zal de Betekeniseconomie alle kenmerken van marketing in zich dragen, maar dan vanzelfsprekend marketing die is gelieerd aan de ecologische verantwoorde en morele balans tussen welzijn, welbevinden en welvaart. Met religie, sekten of -ismen heeft dat niets van doen.

Een bekende metafoor zegt dat de vleugelslag van een vlinder in het ene deel van de wereld een orkaan teweeg kan brengen in een ander deel van de wereld. Dat zou ervoor pleiten om met een Betekeniseconomiepilot te beginnen in Nederland. Nederland als gidsland, een rol die haar eens op het lijf was geschreven. ■

Voor de wintereditie 2021 van het New Financial Magazine schreef Kees Klomp een essay gebaseerd op de openbare les die hij uitsprak ter ere van zijn inauguratie. Zie: www.newfinancialforum.nl/magazine/winter-2021/24. Dit essay is een reactie op de openbare les.